

DONOSTIA 2023 GIZARTE EKONOMIA HIRIBURUAREN INDARREKO IDEIAK

2023 funtsezko urtea da Gizarte Ekonomiaren garapen globalerako, pertsonen eta planetaren zerbitzura dagoen enpresa-ereduarentzat.

Mugarririk hurbilena garapen iraunkorrerako Gizarte Ekonomia sustatzeari buruzko Nazio Batuen Ebazpena izan da, joan den apirilaren 18an New Yorken onartua. Espainiako Gobernuak sustatutako ebazpena, horrek gizarte-ekonomiaren enpresa-ereduak gaur egun ematen eta irudikatzen duenari buruzko mezu global eta indartsua zabaltzen du. Mugarri historikoa da; izan ere, nazioarteko erakunde gorenak, Nazio Batuen Batzar Nagusiak, estatu kideei eskatzen die estrategia, politika eta programa nazionalak, tokikoak eta eskualdekoak sustatzeko eta aplikatzeko, ekonomia soziala garapen ekonomiko eta sozial iraunkorreko eredu gisa babesteko eta indartzeko.

2021eko abendutik, behintzat, Gizarte Ekonomiak azelerazio historikoa izan du aitorten politiko eta ekonomikoari eta ikusgarritasun sozialari dagokienez. **Europa mailan, Gizarte Ekonomiako Europako Ekintza Planaren barruan**, 60 neurri jasotzen ditu, 13,64 milioi pertsona enplegatzen dituzten eta BPGaren % 8 eta enpleguaren % 6,3 osatzen duten gizarte-ekonomiako Europako 2,8 milioi enpresen potentziala askatzera bideratuak, 2030ean % 10era igotzeko asmoarekin. (22 milioi enplegu), **Gizarte – ekonomiako atari bakarra abiaraztea aurreikusten da, eta gizarte – ekonomiari buruzko kontseiluaren gomendioa onartzea EBko kontseiluaren espainiaren lehendakaritzaren esparruan, 2023ko Bigarren sei hilekoan.**

EBren atzetik, Lanaren Nazioarteko Erakundea eta ELGA etorri ziren.

2022ko ekainean, LANE osatzen duten 187 gobernuetako ordezkariak, sindikatuen eta patronalen nazioarteko ordezkariekin batera, lan duina sustatzeko eta gizarte-ekonomiako enpresek eskaintzen dituzten aukerak erabat baliatzeko ingurune egokia sortzeko ebazpena hartu zuten Genevan.

Egun horretan bertan, ELGAK gomendio bat egin zien bere 34 estatu kideei, gizarte-ekonomiaren aldeko ekosistemak gara ditzaten, lege-esparru egokiak diseinatu eta finantzaketa lortzea erraztuz, enpresei laguntzeko zerbitzuak indartuz, enpresa horien inpaktua neurtzeko mekanismoak garatuz, estatistikak eginez eta gizarte-berrikuntza sustatuz. Gomendio honek EBko 27 estatu kideak eta garatutako beste ekonomia batzuk lotzen ditu, hala nola, Estatu Batuak, Kanada, Japonia, Australia edo Hego Korea.

Eta Munduko Ekonomia Foroak ere - DAVOS Foroak- bat egin du "momentum" honekin, gizarte inklusibo eta erresilienteen bektore gisa ekonomia sozialaren alde egiten duen txosten batekin.

Nazioarteko testuinguru horretan, gogoratu behar da joan den urtean EBren Frantziako Lehendakaritzaren garaian, EBko 23 herrialdek guztien adostasunez onartu zutela Europar Gizarte Ekonomia sustatzeko gomendio bat.

Estatuan, Gizarte Ekonomiarako eta Zaintzarako PERTE bat onartu eta ezartzen ari da, 808 milioi eurokoa, eta 13 ministeriok parte hartzen dute bertan, Lan eta Gizarte Ekonomiako Ministerioak koordinatuta. Ildo horretan, Gizarte Ekonomia da Espainiako Gobernuak Estatuaren eraldaketa ekonomikorako onartutako 12 PERTEetako baten protagonista. **Era berean, 2023-2027 Gizarte Ekonomiaren Espainiako Estrategia onartu da. Estrategia hori bakarra da Europar, eta nabarmentzekoa da sektoreak modu aktiboan parte hartzen duela haren diseinuan eta edukian, eta Gizarte Ekonomia Sustatzeko Kontseiluan eztabaidatzen dela.** Europar Batasun osoak bezala, Espainiak Gizarte Ekonomiaren aldeko apustua egiten du, BPGren % 10 hartzen baitu, iraunkortasunaren, erresilientziaren eta autonomia estrategikoaren bektore gisa.

Ezohiko testuinguru horretan antolatzen du Donostiak Gizarte Ekonomiaren hiriburutza, eta ideien dokumentu honek indarra ematen die hiriburutza horretan parte hartuko duten instituzio eta erakunde guztiei, kontakizun komun bat emateko eta Gizarte Ekonomiak ordezkatzeko duenaren hedapena indartzeko.

Idea horiek indar partekatuak dira, Hiriburutza kudeatzeko osatu den Pilotaje Batzordean, ordezkaturik dauden: Lan eta Gizarte Ekonomiako Ministerioak, Eusko Jaurlaritzak, Gipuzkoako Foru Aldundiak, Donostiako Udalak, CEPESek, Euskadiko Kooperatiben Goren Kontseiluak (CSCE) eta EGES- Euskadiko Gizarte Ekonomiako Euskal Sareak

INDARREKO-IDEIAK

- 1) Espainia nazioarteko erreferentia da Gizarte Ekonomian**, ez bakarrik sektore ekonomiko guztietan dagoen enpresa-sare sendo eta finkoa duelako, baizik eta legeria, estrategia eta politika publiko berritzaileak dituelako eta Gizarte Ekonomiako **43.000 enpresa baino gehiago** indartzen ari direlako, **2,5 milioi pertsona baino gehiagori ematen baitiete lana eta Espainiako BPGren % 10 hartzen baitu.**
- 2) Egoera horretan, gaur egun, Euskadi mundu mailako erreferentia da gizarte-ekonomian**, bereziki lan elkartuko kooperatibismoan eta lan-sozietateetan. *GIZARTE EKONOMIAKO ENPRESEN DENTSITATEA ETA ANIZTASUNA dituen lurraldea, non egiaztatu daitekeen gizarte-ekonomiaren eragina desberdintasun-tasa txikiagoekin.*

Euskal Autonomia Erkidegoko entitateen %2 inguru, balio erantsi gordinaren %5 eta ordaindutako enpleguaren %10 gizarte-ekonomiako erakundeei atxikitzen zaie¹. 2020an, enpleguen guztizko kopurua 60.401 pertsonakoa zen.

Euskal gizarte-ekonomiaren beste ezaugarrietako bat industria-izaeran datza. Sektoreen araberako errealitateak desberdintasunak erakusten baditu ere, azpimarratzekoa da hamar kooperatibatik 4 industria-kooperatibak direla (MONDRAGON urtez urte munduko industria-kooperatiba handiena da – World Cooperative Monitor –), Lan Sozietateen enplegu gehiena industrialia da, eta enplegu-zentro berezietan lan egiten duten pertsonen erdiak baino gehiagok industria-sektorean jarduten du.

- 3) Pertsonak kapitalaren aurretik duen lehentasuna eta lurraldearekin duen lotura dira gizarte-ekonomiako enpresen ezaugarri nagusietako bat. Enpresa-eredu horrek *ABERASTASUNA SORTZEN DU, behar ekonomiko-sozialei batera heltzeko INTERKOOPERAZIOA BULTZATZEN DU (lehiakortasun eta elkartasun eraginkorraren oinarria) eta BERRIKUNTZA, teknologiko eta soziala. Eraginkortasun ekonomikoa eta kohesio soziala batera joan daitezkeela dioen paradigma bera da.*

Erabakiak hartzean eta etekinen banaketan printzipio demokratikoetan oinarritutako ekintzailtza kolektiboa sustatzen duen ekonomia, etorkizuneko enpresa-erronkei aurre egiteko modu gisa.

Enpleguan eta, bereziki, ekintzailtzari dagokionez, kolektibo balioa inoiz baino baliotsuagoa da. Ezaugarri horiek gure produkzio-sarearen **nortasun-ezaugarri dira**, eta **balio bereizgarriak** dituzten enpresa eta erakundeen tipologia sustatzen lagundu dute, enpresa-eredu tradizionalagoen aldean. **Kolektiboaren filosofia enplegua sortzeko modu iraunkorragoekin** lotuta egon ohi da, eta horietan kalitatea eta erresilientzia enplegua eratzeko funtsezko printzipio gisa integratzen dira.

Era berean, **langileek enpresetan duten parte-hartzeak eta espirtu ekintzaileak agerian uzten dute kolektiboa lan-merkatura sartzeko** eta/edo bertan mantentzeko aukera gisa, ingurunearekin eta bertan lan egiten duten pertsonekin konpromiso handia duten erakundeetan. Beste era batera esanda, ekintzailtza kolektiboa sustatzea beste bide bat da, baina ez bakarria, enplegu solidarioa, inklusiboa eta kalitatezkoa sustatzeko, **enpresa-kudeaketa arduratsuen esparruan, printzipio eta balio sozial eta etikoetan oinarritua**, eta gizarte-garapenean eta giza garapenean lagunduko duena, enpresa-eredu inklusiboagoen, parte-hartzaileagoen, berdintasunezkoagoen eta ekitatezkoagoen bidez.

¹ Euskadiko gizarte-ekonomiari buruzko kontakizuna. Zuzendaria: Marta Enciso Santocildes, Aitor Bengoetxea Alkorta, Leire Uriarte Zabala eta Aitziber Mugarra Elorriagaren edizioa. GEZKI-MIK, Deustu eta Eusko Jaurlaritzako Lan eta Enplegu Sailak

- 4) Gizarte-ekonomiaren funtsezko zeregina gaur egun, hala nola lurralde-garapenaren **motorra, kalitatezko enplegua eta enplegu inklusiboa**. Ekonomia ERRESILIENTEA, batez ere krisi-testuinguruetan eta ENPLEGU DUIN ETA JASANGARRIA sortzen duena, *pertsonen eta planetaren zerbitzura dagoen ekonomia baten Europako helburuarekin eta 2030 Agendan jasotako garapen iraunkorreko helburuekin erabat lerrokatuta. Europaren susperraldiaren abangoardian, EB bereizten duen ezaugarri sozialena indartuz.*

Gizarte Ekonomia, ekonomia eta enpresa ulertzeko beste modu bat da, eta ekoizteko, ekiteko, kudeatzeko, kontsumitzeko beste modu bat da, aukera-berdintasunaren alde egiten du garapenaren funtsezko ardatz gisa, bai eta gizarteratzearen eta laneratzearen alde ere, eta Enplegu Zentro Bereziak bezalako tresnak indartzeko eta enplegu inklusiboari laguntzeko beharra ere.

Azpimarratzekoa da gizarte-ekonomiako enpresen eta erakundeen presentzia jardura ekonomikoaren sektore guztietan, tamaina guztietako enpresekin, hala nola enpresa-talde handiekin, Europako eta munduko liderrekin kasu batzuetan, enpresa txiki eta ertainekin baita mikroekin ere, arlo estrategikoak barne hartuta, hala nola industria, hezkuntza eta prestakuntza, osasuna, nekazaritzako elikagaien sektorea, banaketa, etxebizitza, finantzak, energia berriztagarrien ekoizpena eta banaketa, zainketak, ekonomia zirkularra, kultura- eta sormen-industriak eta abar.

Eusko Jaurlaritzaren estrategiarekin bat etorritik, berrikuntza teknologikoaren aldeko apustua egin du Euskadiko gizarte-ekonomiaren ekosistemak. Ildo horretan, ikerketa kooperatiboko zentroak eta hainbat teknologiatako fundazioak daude (2.000 ikertzaile MONDRAGON taldean, eta 1.500 Tecnia Fundazioan, besteak beste).

Gizarte-ekonomiak ordezkatzeko dituen balioek – hala nola, barne-elkartasuna eta gizartearekiko elkartasuna sustatzea, tokiko garapenarekiko konpromisoa, gizonen eta emakumeen arteko aukera-berdintasuna, gizarte-kohesioa, gizarte-bazterketako arriskuan dauden pertsonak gizarteratzea, enplegu egonkorra eta kalitatezkoa sortzea, bizitza pertsonala, familiakoa eta lanekoa uztartzea eta jasangarritasuna – lotura dute erakundeetan Enpresaren Gizarte Erantzukizunaren (EGE) eta Garapen Jasangarriko Helburuen (GJH) bidez hedatzen diren balioekin.

Horren guztiaren ondorioz, Gizarte Ekonomia **enpresa-segmentu giltzarria da etorkizunari begira, eta palanka bat da aldaketa garaian ekonomia eta gizarte-susperraldirako**, gizarteak eta ekonomiak datozen urteetan aurre egin behar dieten erronkei erantzun berritzaileak eta integratzaileak emateko gai dena.

- 5) Gizarte Ekonomia, **gizartea eraldatzeko elementu gisa**. *ERALDAKETA SOZIALAREKIN eta HEZKUNTZA ETA PRESTAKUNTZAREKIN konprometitutako ERAKUNDEEK osatutako ekonomia, maila guztietan.*

“Gizarte-ekonomiako erakundeek egiaztatu dute lurraldean errotuta daudela, eta hori mantendu egiten dela ekoizpena nazioartekotzen den kasuetan ere. Hala, multilokalizazio-estrategiei esker, atzerrian ekoizpen- edo merkaturatze-plantak irekitzea tokiko enpleguari eustean oinarritzen da beti”².

Lurralde-errotze horren ondorioz, gizarte-ekonomiako erakundeak eragile estrategikoak dira lurraldeen jasangarritasunean, iraunkortasun hori eragin hirukoitzetik ulertuta: ekonomian, gizartean eta ingurumenean. Lehenik eta behin, tokiko enplegua eta aberastasuna sortzen dute, eta modu bidezkoagoan banatzen dute. Bestalde, lurraldea sozialki kohesionatzen duten erakundeak dira, berdintasun ekonomiko handiagoa sortzen dutelako eta, gainera, zailtasun gehien dituzten pertsonak gizarteratzen laguntzen dutelako. Hirugarrenik, kapital soziala sortzen dute, elkartegintza elikatzen dutelako, kultura parte-hartzailea eta kolaboratiboa dutelako eta pertsonen arteko konfiantza elikatzen dutelako. Eta, azkenik, abangoardia dira ingurumen-iraunkortasunarekin lotutako eremuetan, gizarte-ekonomiako erakundeek helburu horrekin sustatutako gizarte- eta erakunde-berrikuntzen ibilbide egiaztatua dela eta.

- 6) **Pertsonak eraldaketaren funtsezko elementu gisa**. *GIZARTE-EKONOMIAK PERTSONENGAN ETA PERTSONENTZAT OINARRITUTAKO ENPRESA-KULTURAREN GARAPENA IKUSARAZTEN ETA ERRAZTEN DU. ENPRESA, PERTSONEN KOMUNITATE gisa, Pertsonak, eraldaketaren funtsezko elementu gisa.*

Afrikako esaera zahar batek dio: **"Azkar joan nahi baduzu, zoaz bakarrik, urrutira iritsi nahi baduzu, zoaz lagunduta"**. Eraldaketa ororen gakoa PERTSONEN ERALDAKETA bera da. Mahatma Gandhiren hitzetan: **" Zu izan zaitetz aldaketa munduan nahi duzun ikustea"**.

Benetan eraldatzen direnak PERTSONAK dira, erakundeak PERTSONAK antolatzeko egiturak dira, gizartea PERTSONA multzo bat da eta ingurumenarekin PERTSONAK elkarreragiten dute.

Hori guztiagatik, Gizadiaren etorkizuna benetan gidatu behar duten trantsizioak honako alderdi hauetan oinarrituta egon daitezke, paradigma-aldaketa hori gerta dadin, PERTSONA eraldaketaren erdigunean jarriz. Gizarte-ekonomiatik enpresa-kultura berri bat garatzeko proposatzen diren **zortzi trantsizio jasotzen ditu:**

² Dokumentuaren laburpena: Euskadiko gizarte-ekonomiari buruzko kontakizuna. Zuzendaria: Marta Enciso Santocildes, Aitor Bengoetxea Alkorta, Leire Uriarte Zabala eta Aitziber Mugarra Elorriagaren edizioa. GEZKI-MIK, Deustu eta Eusko Jauriaritzako Lan eta Enplegu Saila

1. Interesa indibidualetik interes kolektibora.
2. Epe laburrerako ikuspegitik, epe luzerako ikuspegira.
3. Lidergo indibidualetik talde-lidergora.
4. Lorpen indibidualetik lorpen kolektiborako orientaziora.
5. Aberastasun indibidualetik aberastasun kolektiboa sortzera.
6. Adimen indibidualetik adimen kolektiboa garatzera.
7. Banakako lanetik, taldeko lanera, helburu eta jomuga partekatuen arabera.
8. Lurralde-deserrotzetik/deslokalizaziotik lurralde-errotzera.

Ekonomiaren etorkizuna edo ES E.S. edo ez ES. (J.D.A.)